

ago

REFEREED JOURNAL

NG MALIKHAING AKDANG PAMPANITIKAN

Tomo IV, 2023

ISSN 2815-1232

ago

REFEREED JOURNAL

NG MALIKHAING AKDANG PAMPANITIKAN

Tomo IV, 2023

ISSN 2815-1232

agos
REFEREED JOURNAL NG MALIKHAING AKDANG PAMPANITIKAN

Tomo IV, 2023
Sentro ng Wikang Filipino
Unibersidad ng Pilipinas Diliman

AGOS
Refereed Journal
ng Malikhaing Akdang
Pampanitikan (ISSN 2815-1232)
Tomo 4, 2023
Sentro ng Wikang Filipino
Unibersidad ng Pilipinas Diliman

Libreng maaakses
at madownload
ang elektronikong
bersiyon ng Agos sa
[www.journals.upd.edu.ph /
index.php/Ag](http://www.journals.upd.edu.ph/index.php/Ag)

Inilalathala ng
Sentro ng Wikang Filipino
Unibersidad ng Pilipinas Diliman
isang beses kada taon.

JAYSON D. PETRAS
jdpetras@up.edu.ph

Direktor

Sentro ng Wikang Filipino - UP Diliman

LUNA SICAT-CLETO
lsclcto@up.edu.ph

ROMULO P. BAQUIRAN, JR.
rpbaquiran@up.edu.ph

Mga Editor ng Isyu

LARRY BOY B. SABANGAN
lbsabangan@up.edu.ph

Tagapamahalang Editor

MARIA OLIVIA O. NUEVA ESPAÑA
monuevaespana@up.edu.ph

Editor Pangwika

JORDAN T. IGNACIO
jordanignacio12@gmail.com

Tagadisenyo ng Aklat at Pabalat

Hindi maaaring kopyahin o sipiin, sa anumang porma o anyo, elektroniko man o limbag, nang walang opisyal at pormal na pahintulot mula sa Sentro ng Wikang Filipino – UP Diliman.

Ang isinuniteng mga akda para sa posibleng paglalathala sa AGOS ay dumaan sa istrikto at dobleng proseso ng pagrerebyu.

Para sa mga tanong at/o dagdag na impormasyon, makipag-ugnayan sa:

Patnugutan at Sirkulasyon

Agos: Refereed Journal ng Malikhaing Akdang Pampanitikan
Sentro ng Wikang Filipino-Unibersidad ng Pilipinas, Diliman
3/Palapag, Linangan ng Maliliit na Industriya (ISSI)
E. Jacinto St., Unibersidad ng Pilipinas,
Diliman, Lungsod Quezon

Email: agos.swf.upd@up.edu.ph

Facebook: Sentro ng Wikang Filipino- UP Diliman

Telepono: 89818500 loc. 4583

MAIKLING KUWENTO

Singkrono <i>Tilde Acuña</i>	97
“Maamor” <i>Amroding T. Baraiman</i>	120
Sila sa Kabilang Linya <i>Eric Jhon Bituin</i>	140
Tuwing Gabí ng Sabado <i>Percival Lagda Buncab</i>	163
Si Lolo Martin at Ang Diwata ng Sityo Pulong Kumunoy <i>Arlan Manalon Camba</i>	180
Nang Magalit Si Jos <i>Clarissa Cestina</i>	208
Helek sa Paa <i>Laila A. Cuntapay</i>	220
Si Sarah Tustra <i>U Z. Eliserio</i>	224
Here at SM <i>Mark Benedict Lim</i>	243
Mga Ahas sa Lungsod <i>Shur C. Mangilaya</i>	269
Perla, Ang Kalbong Sirena <i>Josh Paradeza</i>	305
Buwaya <i>Jay Jomar F. Quintos</i>	312
Dunggo <i>Denmark B. Soco</i>	335

U Z. ELISERIO

Si U Z. Eliserio ay awtor ng walong libro, pinakabago ang *Tatlong Larawan* (UP Press, 2022) at ang *Shooting the Zombie Apocalypse* (UST Publishing House, 2022).

SI SARAH TUSTRA

Sigurado si Sarah Tustra na inlab sa kaniya si Nilo. Lagi kasi siya nitong binibiro. Hindi iyong uri na wala sa hulog. Hindi bastos si Nilo. Hindi aaminin ni Sarah, pero ang dating nga noong una ng lalake sa kaniya ay masyadong politically correct. Kinuwestyon tuloy niya ang sinseridad ng mga pahayag nito sa mga isyu. Totoo bang A ito ng mga LGBT? Totoo bang inihihiwalay nito ang nabubulok sa di-nabubulok na basura? Saka lang niya natanto kung bakit masyadong maingat ang lalake 'pag binibiro siya. Nagbibiro ito dahil gustong magpapansin, at nagpapakabait dahil gusto siya nito.

Bukod sa pambibiro, lagi rin siyang inaalok ni Nilo ng tubig 'pag nagkukwentuhan sila sa grupo. Lagi silang apat o lima na magkakasama, pero siya lang ang inaalok nito. Sa simula, tumatanggi siya kasi nga inuman. Hindi naman siya malakas uminom, pero hindi rin siya tulad ni Nilo na killjoy. Panay ang inom nito ng tubig. Iniisip nga ni Sarah kung nagagalit ang staff sa kanila dahil panay ang inom ni Nilo ng tubig. Isang galon 'ata ang nauubos nito tuwing nagkikita sila. Pero return customer naman sila, at malakas namang uminom ang ibang kasama.

Tuwi-tuwina ang pagtayo ni Nilo—kung hindi babanyo, irerefill ang baso. Kada tayo, aalukin nito si Sarah ng tubig. Noong una, lagi lang ipinapakita ni Sarah ang may laman pang bote ng beer. Nang matanto niyang may pagnanasa si Nilo sa kaniya, saka lang niya tinanggap ang alok. Dahil nakahihiya namang pinakuha niya ito ng tubig pagkatapos hindi niya iinumina, panay rin tuloy ang banyo niya ngayon.

Hindi naman niya pinoproblema na may asawa na si Nilo, kasi alam naman nilang lahat na hiwalay na ang dalawa. Magkasama na lang sila sa bahay para hindi nakakahiya. Panay lang ang banggit ni Nilo sa babae para pagtakpan na nanlamig na sila sa isa't isa noon pa. Paminsan lang nakokonsensiya si Sarah 'pag binibiro siya ni Nilo sa harap ng babae. Madalas kasi isinasama ng lalake ang asawa sa pagkikita nilang grupo. Napipilitan tuloy sumimangot si Sarah kahit na sa loob ay kinikilig siya. Pero kailangan pa ba niyang magtago ng nararamdaman, kung si Nilo mismo lantad na lantad ang pang-aakit sa kaniya? Ano ba naman ang kaniyang magagawa kung panay ang alok ni Nilo sa kaniya ng tubig, pero sa asawa hindi?

Nang matanto niyang mahal na mahal siya ni Nilo, ang unang instinct ni Sarah ay tawagan ito para makapagkita sila nang sila lang talaga, at masabi nito nang direktso ang gustong sabihin. Maraming motel sa Quezon City. Pero naisip niya, naghanap nga ng malikhaing paraan si Nilo para ipadama ang nararamdaman, siya rin dapat! Sayaw ito. Dapat, sabayan niya ang musika.

Naghanap siya ng paraan para iparating sa lalake ang pagtanggap niya dito. Simula na nga ang pag-inom niya sa tubig na laging inaalok nito. Sinabayan na rin niya ang pambibiro. Para hindi halata sa mga kasama nila, tinindihan niya ang pang-aasar. Alaska kung alaska. Minsan nga minumura na lang niya ito. Isang beses, binatukan niya. Hindi na rin napigilan ng asawa ni Nilo ang magselos. Sinimangutan nito si Sarah, at hinimas-himas ang ulo ni Nilo.

Ngayon pa! sigaw ni Sarah sa isip niya. Ngayon pang iniwan mo na siya, saka ka nagpakita ng aruga. Iiwan mo pagkatapos magagalit ka 'pag may nag-alagang iba.

Sira-ulo rin ang babaeng iyon. Ito ang dahilan kung bakit dumadalang ang pagsama ni Nilo sa inuman ng grupo. Humanda siya! Hindi si Sarah iyong uri ng taong isinusuko ang pag-ibig.

May lihim si Sarah Tustra. Hindi niya ito dapat sabihin kahit na kanino. Alam niyang kung madulas siya, marami ang magugulat. Marami ang magagalit. Marami ang malulungkot. Mayroong matutuwa, oo, pero ililihim nila ang kanilang tuwa. Sa harap ng ibang tao, makikiisa sila sa manunuya at tatawa kay Sarah. Alam ni Sarah ang katotohanan.

Noon pa man, alam niya na ito. Bata pa lang siya, naroon na ang kutob. Espesyal siya. Tuwing napapagalitan siya ng kaniyang mga magulang, tumitindi ang kaniyang suspetsa. Sa eskwelahan din, 'pag napapaaway siya, alam niyang mayroong dahilan na hindi nababanggit ng iba. Malamang, wala naman silang alam. Wala sa hinagap nila ang unti-unting natutuklasan ni Sarah. Hindi niya ito mabahagi sa kaniyang mga kaibigan. Hindi ito maiintindihan ng mga mahal niya sa buhay. Siya mismo, ikinaila ang rebelasyon sa kaniya. Ayaw niyang maging kakaiba! Ayaw niyang mabuhay dala-dala ang lihim na ito. Inaalok pa lang sa kaniya, tinatanggihan na niya. Pero walang silbi ang kaniyang paglaban. Sa huli, kinailangan niyang aminin na mas malaki ito kaysa sa kaniya. Niyakap niya ang realidad. Niyakap din niya ang responsibilidad.

Sa unang buwan ng taon ng kaniyang pagtapak sa kolehiyo, noon niya natanto kung ano ang peke at kung ano ang tunay. Nag-iba ang kaniyang kapaligiran. Muntik na siyang mabuwal,

tila ba umiikot ang kaniyang paligid. Nawalan siya ng hininga, at kinailangang uminom nang uminom ng tubig. Buong araw siyang humiga lang sa kwarto. Dumating ang gabi at sinikap niyang 'wag matulog. Nagpamalas sa kaniyang panaginip ang katotohanan..

Hindi niya ito maisalin sa salita. Kahit sa kulay, o tono, hindi niya magawang maiusal ang kaniyang lihim. Kailangan itong malaman ng lahat. Kailangan niyang subukan ang imposible. Ilang taon na rin niya itong tinatangka.

Madalas ngayon, humaharap siya sa salamin. Nagsasanay siya, nagkunwaring matanda, o bata, o lalake. Nagpapanggap na mahirap, o mayaman. Taong-grasa, haciendero. O 'di kaya'y bakla, o. tomboy. Pagkatapos, ibinubulong niya ang lihim sa kaniyang sarili. Hindi niya kinakaya! Ang bata, nagdadabog. Ang mayaman, tila ba mas gugustuhin pang mawala ang lahat ng pera. Lahat sila, sa huli, humihikbi. Tanging siya, si Sarah, ang may lakas para pasanin ang katotohanan.

Nasubukan na rin niyang iparamdam ito sa kaniyang mga kasama. Malakas ang loob nila, at hindi sila iyong uri na magpapanggap para lang manatiling nakatawa. Pero hindi dinidiretso ni Sarah. Ikinukubli niya, sa anyo ng patawa, ng kwento. Kaya siya nagkakaroon ng kaunting tagumpay. Tinatawanan nila, syempre. Naiiyak sila, at natatakot. Pero, sa huli, kwento lang ito para sa kanila. Kaya hindi sila nagagalit sa kaniya. Hindi sila nasusuklam. Pero alam ni Sarah, kung matuklasan ng iba ang kaniyang lihim, kung marinig nila ito sa diretsong paraan, ang mga kasama niya ang unang kukuha ng tabla at martilyo para ipako siya sa krus. Mas mainam nang itago ito. Hindi pa siguro hinog ang panahon para maisiwalat ang kaniyang lihim. Gaano man siya

kamuhian ng mga kapwa tao, poprotektahan pa rin silang lahat ni Sarah. Itatago niya ang kaniyang lihim. Walang ibang makaaalam.

Nagseselos na naman si Sarah. Sinabi na niya kay Nando na dapat nagtetest ito pagkagising, pero hindi ito sumusunod. Nakikita niya, gising ito at nasa Internet, green ang kulay nito sa Facebook Messenger, pero wala siyang natatanggap na text. Ilang beses na itong nangyayari. Dapat yata, patawagin niya ito 'pag umaga para masiguro niyang wala itong kasama, wala itong ibang kausap.

Hindi naman kagwapuhan si Nando. Hindi rin ito magaling magpatawa. Bugnutin ito, at nagdadabog 'pag nahuli lang sa pagbigay ng gusto si Sarah. Payat ito, walang pinag-aralan, at tambay lang sa kanto. Malakas itong manigarilyo, at mas malakas uminom. Si Nando na dapat ang perpektong boyfriend pero hindi maalis ni Sarah ang pagdududa sa kaniyang puso.

Tuwing magkasama sila, kailangan pa niya itong utusang tumitig sa kaniya. Kesyo raw nakakabangga ito ng ibang tao sa daan. Kesyo raw nadadapa ito. Suspetsa ni Sarah, may hinahanap ito, may sinusulyapan, may tinatanaw. Sino? Iyong dalagang maitim ang singit? Iyong nanay na lawlaw ang dibdib? Iyong mamang mapintog ang mga masel? Progresibong mag-isip si Sarah. Alam niyang fluid ang sexualidad. Alam niyang mag-isip ang mga lalake.

Kaya ngayon, nagpapahatid siya mula opisina. Ang utos niya kay Nando, dumiretso ito ng uwi, at tumawag agad para alam niyang nasa bahay na. Video call dapat, para alam niyang nasa bahay talaga ito. 'Pag nagsasabi itong iinom kasama ang mga kaibigan, naroon din dapat ang cellphone nito, para kasama si Sarah. Napapansin nga niya, madalas itong magpaalam na

babanyo. Unang beses na nagtagal ito, kinutuban na siya agad.

Anong ginawa ni Nando sa inodoro, nanganak?

Malapit si Nando sa pamilya. Noong simula, positibo ang tingin dito ni Sarah. Masunuring anak, malambing na kapatid. Pero baka naman, kahit anong iutos ng nanay ni Nando, ginagawa ng lalake? Nagmana sa kaniyang tatay si Nando. Magandang babae ang kaniyang nanay. Magandang babae ang kaniyang kapatid. Dalawa ang kapatid na lalake ni Sarah. Asiwa siya sa kanilang panganay, asiwa siya sa kanilang bunso. Itong si Nando, kung makipag-usap sa ate, akala mo magkaibigan lang sila. 'Yang mga magkakaibigang ganyan, 'yan ang hindi pinagkakatiwalaan. Kung saan-saan nauuwi ang ganyan.

Nire-reverse psychology siya ni Nando. Wala itong pakialam kung nakikipag-usap siya sa mga waiter. Hindi ito nagagalit 'pag nanonood si Sarah ng sine kasama ang mga kaibigang lalake. Nagkibit-balikat lang ito nang minsang ibang pangalan ang isinigaw niya habang nagtatalik sila. Halata ni Sarah, nagpapanggap itong hindi seloso, para hindi pagselosan. Tuso ito, hindi man aral.

Limang taon na sila ni Nando. Dalawang beses na siya nitong inaalok ng kasal. Malaki-laki rin naman ang bato ng singsing na pinamana ng nanay nito. Noong huling beses na tumanggi si Sarah, inalok siya nito na mag-live in para daw lagi silang magkasama. Tuso talaga. Syempre, 'pag nasa isang bahay na lang sila, mas lalo itong may palusot na hindi sila magkita. Magkasama naman silang matutulog e, bakit kailangan pa nilang mag-usap lagi? Gusto ni Nandong malaman kung nasaan si Sarah lagi-lagi, para alam nitong ligtas makipagkita sa kaapid. Hindi martir si Sarah. Abutin man ng sampung taon, malalaman niya kung sino ang kabit ni Nando.

Nahuhumaling si Sarah sa larong “Salit Salita.” Gusto pa niya ang tagline nito: “Pinoy Words with Friends.” Parang Scrabble, pero Filipino ang mga salita. Dinownload pa niya ang APK nito kahit na takot siyang mavirus. Ang maganda pa, hindi ito uso sa opisina. Ang problema nga lang, dinadaya siya. Nasa level 10 siya e. Ito ang pinakamataas na level. Pero siya lang ang pangalawa sa leaderboard. May isang manlalaro, tuwing nakakaharap niya, tinatalo siya. Imposible ang ginagawa nito. Lagi siya nitong nadadaan sa ubusan ng oras, kasi napakabilis nitong sumagot. Pinag-iisipan kasi in Sarah bawat tira niya. Ang kalaban niya, bira lang nang bira. Noong una, hinala niya may diksyonaryo itong hawak. Kay Panganiban pa yata, kasi ubod ng luma ng mga salita. Pagkatapos, naisip niya, hindi, gumagamit lang ito ng website. Diksyonaryo pa rin, pero high tech. Nito lang niya napagtagni-tagni lahat. High tech talaga ang mandaraya niyang kalaban. Pero ang gamit nito, hindi diksyonaryo, kundi anagramer. Pakiramdam niya, isa sa mga kaopisina niya. May humahagik hik sa tuwing matalo siya e. Hindi lang niya malaman kung saang cubicle ito nakalungga.

Hindi sa may panahon siya para hanapin pa ito. May mas malaki siyang problema. Dahil nga nag-install siya ng laro gamit ang APK nito, at wala namang nangyaring masama, nawili siya. Install na lang siya nang install. Nakainstall yata siya ng spyware ng hindi niya namamalayan. Bumagal kasi ang cellphone niya. Noong una nga, akala niya, malware lang. May ganun daw e. Cryptocurrency miner. Ginagamit ang utak ng cellphone niya para yumaman sila, pagkatapos kailangang niyang maghintay ng minuto para lang makapagtext. Mas malala pala. Magtext lang siya ng kahit ano, tinatype na agad ng keyboard para sa kanya ang salita.

Magwindow shopping lang siya sa Amazon, nagkakaroon na ng ads tungkol sa mga produktong tiningnan niya sa Facebook at Google.

Sana kung natapos na doon. Pwede naman niyang ireset ang cellphone niya. Ibalik sa factory settings. 'Pag nagkabonus, bibili siya ng bagong cellphone. Kaso, hindi na lang siya sa Internet minamanmanan, may sumusunod sa kaniya. Una niyang napansin nang madaan siya ng kapehan. Isang lalakeng nakajacket, nakataas pa ang hoodie. Ang init-init sa Pilipinas, naghu-hoodie! Pakiramdam niya kasabwat nito ang babaeng nagtangkang agawin ang kape niya. "Sarah" din daw ang pangalan nito. Pero hindi naman "Sarah" ang sinabi niyang pangalan niya, kundi "Sarah Tustra." Gusto niyang tapunan ng kape ang mukha ng babae, kaso iced coffee ang naorder niya.

Buong linggo siyang sinundan ng lalakeng iyon. Hindi siya pwedeng magkamali, kasi sino ba naman ang maghu-hoodie araw-araw sa Pilipinas? At nasa parehong pila sa parehong kapehan na pinupuntahan niya? Ang tangi lang niyang naisip na pwedeng paliwanag, foreigner ito na sa Pilipinas nagpa-plastic surgery. Sinabihang lumabas-labas ng doktor, pero hiyang-hiya pa rin dahil hindi pa tapos ang procedure.

Naisip ni Sarah, magpalit na lang ng routine. Sa ibang oras dumaan sa kapehan. O kaya, magpalit ng branch na binibisita. Pero siya naman ang nahiya sa kaniyang sarili. Ano bale, magpapabuyo siya? Hindi siya iyong uri na nadadaan sa ganitong klase ng taktika. Pero tuso pa rin siya. Bumili siya ng thermos. Pumasok iyon sa isip niya isang hapon na hindi tama ang timpla ng kape. Mang-aaway na sana siya, kasi sobrang tamis! Request nga niya, kalahating asukal lang. Nasa counter na talaga siya nang magpakita sa kaniya

nang sabay ang bugtong at ang sagot dito. May nagtatangkang lumason sa kaniya. Unti-unti ang ginagawa nila. Una, nahihilo siya 'pag nakikipag-inuman sa mga kasama. Pagkatapos, mabigat ang katawan niya 'pag napuyat. Noon pa siguro nila sinimulan ang panlalason sa kaniya! Malaman lang talaga niya kung sino ang nasa likod ng lahat ng ito, magbabayad sila. Nawala na ang lalakeng naka-hoodie e. Natunugan na rin na alam na niya ang tungkol sa pangmamanman nito. Huli na. Alam na niya ang figura ng lalake. Mas matangkad lang nang kaunti sa kaniya. Malapad ang balikat. Nakatungo lang, kunwaring nakatitig sa cellphone. Isang araw, magkakamali ito. Pagkatapos, si Sarah naman ang magmamanman. Si Sarah naman ang maniniktik. Si Sarah naman ang manlalason.

May nagpalit sa aso ni Sarah. Bata pa lang siya gusto na niya ng Chow Chow. Naalala niya nang una siyang makaengkentro ng ganitong breed. Nasa mall siya, nang una niyang makita ang Chow Chow akala niya stuffed toy ito. Sabi pa niya sa sarili, ang galing naman dahil naglalakad. Kakawag-kawag pa ng buntot. Iyon pala, buhay!

Pinag-ipunan niya si Tony. Murang-mura lang niya itong nabili, 35,000 lang. Dalawang taon din siyang nagpigil sa ibang luho, at palaging naghahanap sa Facebook ng listing. Swerte nga at nang mabasa niya ang for sale post para kay Tony, sineryoso niya. Paano ang dating, nagpapatawa ang seller. Nakalista sa RFS nito: “malakas sa shampoo, magastos sa kuryente, kakapaligo pa lang, mabantot na agad, humihiga sa sariling ihi.” Akala nga ng mga kaibigan ng seller, nagpapatawa lang ito. Pero nang imessage ni Sarah ang nagpost, nagbigay naman ito ng presyo. Kinailangan pa

niyang tumawad, pero dalawang araw pagkatapos, nagkaliwaan na sila.

Tatlong buwan pagkatapos nang palitan ni Tony.

Napansin agad ni Sarah ang pagkakaiba. Dahil nga may matagal nang amo si Tony, hindi naman ito malambing sa kaniya. Ang pumalit kay Tony, hindi rin siya pinapansin kung di niya aambahan. Totoo ang sinabi ng seller, mabaho nga si Tony. Lalo na't hindi kasipagan si Sarah sa pagpapaligo, at wala naman siyang aircon sa bahay. Ang ipinalit kay Tony, mas madalas humiga sa sariling ihi. Mas mahina rin itong kumain kumpara sa asong binili ni Sarah.

Ang indikasyon talaga ng pagpapalit, lumalapit na sa kaniya si Tony 'pag tinatawag niya. Ayaw ng tunay na Tony na tinatawag niya itong Tony! Ang gusto nito, "Aso!" O 'di kaya, "Bantay!" "Tony!" sisigaw siya ngayon, hawak ang tsinelas. Lalapit sa kaniya ang aso, hihiga sa harap niya, bahag ang buntot. Ang Tony na binili niya, magpapahabol muna. Mas gugustuhin pa nitong isaksak ang ulo sa ilalim ng hagdan kaysa lumapit sa kaniya. Kaya nga niya laging dinidisciplina.

Hindi naman nagrereklamo si Sarah. Chow Chow pa rin naman ang aso niya, pwede pa ring ipagmalaki sa Insta. Sa totoo lang, mas gusto niya ang asong ito. Hindi man malambing, masunurin at mas tipid sa pagkain, pero kailangan pa ring alisto siya. Kasi hindi naman ito pinalitan ng nagpalit para lang pagtripan siya.

Madalas niyang pag-isipan ang utak ng taong pinalitan si Tony. Hindi man sikolohiya ang pinag-aralan niya sa kolehiyo, interesado pa rin siya sa takbo ng pag-iisip ng mga baliw. Ito ang

mga nailista niyang posibleng dahilan: Una: walang kinalaman sa kaniya ang pagpapalit. Tungkol itong lahat kay Tony. Maaaring half-breed lang ang bagong Tony at obsessed sa “pagkadalisay” ang kriminal. Pangalawa: bahagi ito ng isang eksperimento. Minamanmanan siguro siya ng isang team ng siyentista, tinitingnan kung ano ang magiging reaksiyon niya sa ginawa nila. Pangatlo: bahagi ito ng mas malawak na psywar laban sa kaniya. Itinatala na nga niya ngayon ang lahat ng kaniyang pag-aari. Baka pinalitan din nila ang kaniyang mga damit, lalo na ang kaniyang underwear. Sinisipat niya ang mga kubyertos sa kusina. Ganoon ba talaga kalinis ang kanilang mga tinidor? Kailan pa nagkaroon ng pingas ang kanilang malaking bowl? Sa banyo rin pwedeng may pagpapalit na nagaganap. Sinusukat niya ngayon ang shampoo niya. Bakit ambagal nitong maubos, e mas mahaba na ang kaniyang buhok. Ang shampoo naman ni Tony, mas mabilis maubos. Kada dalawang linggo siya magpaligo, minsan nga kada isang buwan lang! Bumabalik ang lahat kay Tony. Kung maiintindihan niya ang pagpapalit sa aso, maiintindihan niya ang kampanya laban sa kaniyang katinuan. Saka siya makapaghihiganti.

May isang malaking pagkakamali ang kaniyang kalaban. Mas gusto niya ang bagong aso. “Two-ny” ang naging tawag niya dito. Problema nga lang, nahahawaan siya ng baho nito. Dalawang beses siyang naliligo ’pag may trabaho, pagkagising at bago matulog. ’Pag Sabado at Linggo, tatlong beses siyang naliligo—agkagising, pagkatapos kausapin si Two-ny, at bago matulog. Noong una, amoy pawis lang siya. Mainit talaga sa bahay. Natural lang naman ang amoy-pawis, kaya wala siyang paki. Pero nang lumaon, para nang kinikiliti ang ilong niya at hindi iyong masayang klase ng kiliti.

Ang kiliting 'to, hindi niya gusto. Iyon bang kilitng alam niyang pwersado ang tawang lumalabas sa kaniyang bibig. Amoy-ih, pero sa pawis niya.

Ilang beses na siyang nagpaamoy kay Nando, wala naman daw. Pero si Nilo, nang magkatabi sila nitong huling sesyon nila ng inuman, lumipat agad ng silya. Nang habulin niya, umalis na lang, hindi man lang nagpaalam sa kanilang lahat. Ang mga kasama ni Sarah, hindi maitago ang pag-iling. Nagpunta siya sa banyo para amuyin ang kaniyang sarili pagkatapos. Lumalala.

Ayaw niyang sisihin si Two-ny, pero mukhang ito talaga ang may kasalanan. May kuto siguro ito. Dahil makapal ang buhok, may patse-patse lang sa katawan na nalagasan, hindi niya makita ang mga insekto. Pero kung makapagkamot ang aso, wagas. Hindi nga makapaniwala si Sarah na nagkakamot ang isang Chow Chow, para tuloy itong walang breeding.

Isang beses siguro, humiga ang aso sa kaniyang kama. Naglipatan malamang ang mga kuto, nagtago sa ilalim ng kumot niya. Umuwi siguro siyang nakainom noong gabing iyon, kaya dumiretso sa kama. Kaya hindi niya namalayan ang paggapang nila sa kaniyang balat.

Pero ngayon, ramdam na niya. Para din siyang kinikiliti ng mga kuto. Madalas sa may batok siya ginagapangan ng mga ito, o di kaya sa likod. Nagkanda-bali na nga ang leeg niya kakatingin sa salamin para mahuli sila.

Kaya naman niya sana ang sitwasyon, kung iyon lang ang problema. Kaso, noong huling inuman, kumain siya ng isaw. Hindi naman siya nasuka. Hindi naman siya nagtae. Masarap pa nga.

Pinasok nga lang ng parasite ang tiyan niya. Nasa loob niya ngayon ang hindi kanais-nais na kiliti. Naduduwal tuloy siya madalas.

Naapektuhan din ang kaniyang katawan—ng leeg niya kumukulubot at pwera sa ihi wala na siyang ibang maamoy. Ang hirap tuloy kumain. Nalalasaan niya ang anghang, ang tamis, ang alat, kahit ang pait, pero hindi niya maamoy ang pagkain. Ang beer, hindi niya maamoy. Bumili nga siya ng hugis Christmas tree na ginagamit ng mga taxi driver sa aircon, na alam niyang mabaho para lang maehersisyo ang kaniyang ilong. Wala talaga siyang maamoy. Noong isang gabi, umihi siya sa inidorong puno ng suka. Wala siyang naamoy. May bentahe ring dulot ang parasite. Natanggap na rin niya na amoy-ihing siya. Ang amoy na ito na nga lang ang natira sa kaniya. Parang kaibigan, ito na ang lagi-lagi niyang kasama. Plano nga niya ngayong gabi, isama na si Tony sa kama. Isang beses pang humiling ng rimming si Nando, pagbibigyan na niya.

Nagsimula na ang kampanya ni Sarah para isiwalat ang katotohanan. Sinabi niya kay Nando ang kaniyang lihim, at tipikal na Nando ang unang reaksiyon nito’y negatibo. Ganoon yata talaga ang maraming lalake, ang maraming tao. Makikipagtalo sila hindi dahil gusto nilang makikipagtalo. Nakikinig lang sila para humanap ng puntong babarahin. Hindi pa nga nakakahabol ng hininga si Sarah, arya na si Nando sa mga argumento. Ang maganda kay Sarah, hindi tulad ni Nando, marunong siyang makinig. Makinig hindi para makikipagtalo, pero para makaintindi. Inamin niya ito mismo kay Nando, may punto ang kaniyang kasintahan. Totoo, marami sa sinabi ni Sarah ay walang saysay, imposible, o di kaya’y kwentong bayan (ayaw niya ng terminong “kwentong kutsero”).

Totoo, marami din sa kaniyang sinabi’y halata naman talaga. Sentido kumon, kumbaga. Totoo, maraming kontradiksyon sa kaniyang sinabi, at may mga pangungusap siyang sinasalungat at kakasabi lang niya. Totoo rin na wala namang “fake news” at “alternative facts,” dahil kung peke ang isang kwento, hindi ito balita. Wala nga namang alternatibo sa datos.

Lahat ito ay tinanggap ni Sarah.

Pero iyon mismo ang dahilan kung bakit nasa mali si Nando. Walang saysay ang marami sa kaniyang sinabi, dahil ang kahulugan mismo ng mga salita ay dumaan na sa korapsyon. Imposible ang kaniyang mga sinabi, dahil ang realidad mismo ang nalimitahan. Kaya nga mayroong kwentong bayan, dahil hindi masupil ang katotohanang ito. Kaya nga sentido kumon ang marami sa kaniyang sinabi. Kung mayroon man siyang sinabing kabaliktaran ng iba niyang sinabi, hindi ito dahil sa kaniya, kundi dahil sa pabagobagong kalikasan ng kaniyang kalaban. Ang kalaban niya ay hindi lamang fake news, kundi kasinungalingan mismo.

Sinukuan na lang niya si Nando. Siya rin naman ang may kasalanan. Kinonsinti niya ang hilig, ayan tuloy, lumaki ang ulo.

Kung magtatagumpay ang kaniyang paglalantad ng katotohanan, hindi pwedeng manghina ang kaniyang loob dahil lamang sa iisang tao. Hindi lang naman siya nakadepende sa iisang tao lamang. Kailangan niya ng grupo, ng resbak pero hindi mga ordinaryong tao. Pangkaraniwan ang kanilang buhay, kaya pangkaraniwan ang kanilang pag-iisip. Dahil dito, walang kwenta sa kaniya ang social media. Sinubukan na rin naman niya ito ng ilang araw, at tulad ng hinala niya puro lang ito nagsasayawang teenager at mga hambog. Hindi, hindi para sa Internet ang kaniyang lihim.

Tawagin nang makaluma o baduy, pero ang paraang napili niya, pagsusulat. Saktong-sakto, mga liham para sa kaniyang lihim. Una niyang naisip na sumulat sa Presidente, pero agad din niyang iwinaksi sa kaniyang isip ang Malakanyang. Masyadong maliit. Parochial ni Edgar. Hindi, ang susulatan niya’y ang Pangulo ng Estados Unidos. Ang pinuno ng malayang mundo! Saktong-sakto, pamagat ng pelikula ang address nito. Hindi lang iyon, mura lang ang magpadala sa pamamagitan ng koreo. Hindi naman siya nagmamadali, mabagal na proseso ang pagsiwalat ng katotohanan, kaya regular imbes na priority mail ang kaniyang gamit. Tipid din sa stamp. Isa pa, masarap magsulat. Bumili siya ng Parker para sosyal ang dating, at mabangong stationery ang piniling papel para mapanghalina ang kaniyang liham. Hindi naman siya galit sa marketing.

Sa unang linggo ng kaniyang kampanya, pitong liham ang ipinadala niya. Sa ikalawang linggo, tatlo lang, kasi nararamdaman niyang pinagnanasaan siya ng cashier sa post office. Ang mga lalakeng ’to! Usapin ng kamatayan at buhay ang kaniyang misyon, puro lang libog ang nasa isip nila!

Madali naman niyang nasolusyonan ang problema kay Nando. Tinigil na lang niya ang pakikipag-usap dito tungkol sa kaniyang lihim. Marami naman siyang hindi sinasabi dito, tulad ng pagnanasa sa kaniya ni Nilo, pati na rin na alam niya ang pagtataksil nito, kaya bakit sasabihin dito ang tungkol sa katotohanang siya lang, si Sarah, ang nakakaalam sa kasalukuyan? Mabilis din naman ang pick up ni Nando. Ni hindi nga nito tinatanong kung bakit “Two-ny” imbes na “Tony” ang tawag ni Sarah sa kaniyang Chow Chow.

Ang maganda kay Nando, 'pag nagbubulag-bulagan si Sarah, mistulang normal ito. Para lang itong ordinaryong boyfriend na malaming, thoughtful, at madaldal. Para lang din itong iyong lalakeng nagpaibig sa kaniya, ilang taon na rin ang nakalilipas. Hindi si Sarah iyong uri ng tao na igigiit pa na siya ang tama kung nagkaroon na naman ng kapayapaan. Marami na nga siyang ibang problema, sa opisina, sa mundo, syempre pagdating sa pag-ibig, gusto na lang niya na mag-enjoy.

Naging polisiya na nga niya ito hindi lang pagdating kay Nando, kundi pati sa iba pang taong nasa paligid niya. Nagkunwari na lang siyang hindi siya nilalandi ni Nilo, at ang nangyari, nagkakasarapan na silang ulit magkakasama sa mga sesyon nila ng inuman.

Sa tatlo na lang siya naglalandad ngayon ng nangyayari sa kaniya. Sa reddit, kung saan walang nakakakilala sa kaniya, sa Presidente ng Estados Unidos, at kay Two-ny.

May kani-kaniya pa ring panganib ang mga ito—a reddit, baka may makaalam ng IP address niya, at malamang siya ang naglalandad ng sikreto ng gobyerno. Gayundin, baka may nakakaharang ng mga liham niya sa Presidente. 'Pag nabasa ang mga datos na siya lang ang may alam ng maling tao, baka mapahamak siya. Gusto niya tuloy ngayong bumili ng stamp na “For Your Eyes Only,” para may dagdag na seguridad ang kaniyang mga liham. Nagsusubok din siyang magbago ng handwriting. Natuto na nga siyang maging ambidextrous, bagaman kahit siya mismo aamining hindi mabasa ang kaniyang sulat na kanang kamay niya ang ginamit. Dagdag sa pagpapahusay ng skill na ito, nag-iikot na rin siya sa Maynila, at paminsa'y umaabot pa nga sa

CAMANA area, para mula sa iba't ibang post office manggaling ang mga liham niya. Ang nakatatawa, dahil sa kaniyang pagiging maingat sa pagpapadala ng mga liham niya, hindi na rin siya masundan ng mga nagtangkang lumason sa kaniya. Naniniwala na siya ngayon sa serendipity.

Si Two-ny ang problema. Mabait ang kaniyang aso. Nakikinig ito sa kaniya. At, ito sasabihin niya sa ibang tao at wala namang magsasabing loko-loko siya, pakiramdam talaga niya, naiintindihan siya nito. Tumatango ito 'pag sang-ayon sa kaniyang mga opinyon at plano, tumatahimik o 'di kaya'y tumatahol naman ito 'pag masyadong padalos-dalos si Sarah. Bilang tanda ng kaniyang pagrespeto sa aso, pagrespeto sa talino nito, at sa affection nito sa kaniya tinitimbang din talaga niya ang mga payo nito. Hindi naman sa naging sunod-sunuran siya. Siya pa rin naman ang amo. Pero 'pag wala namang mawawala sa kaunting dagdag na pag-iingat na igigiit ni Two-ny, sumusunod na rin si Sarah.

Ang problema, napapansin niyang masyado yatang matalino ang aso. Matalino naman talaga ang mga aso. Ang talino ni Two-ny, pansin niya ngayon, iyong bang parang alam nito ang hindi naman dapat talaga nito alam. Para tuloy may nagbibigay dito ng impormasyon, impormasyong hindi man si Sarah lang ang nakakaalam ay dapat iilan lamang bukod sa kaniya ang may alam—at hindi kasama sa iilang itong si Two-ny.

Ang mga taong nagbibigay kay Two-ny impormasyon din kaya ang mga taong dumukot kay Tony?

Ano na ang nakalap nila mula kay Two-ny? Marami-rami na ring nailahad si Sarah sa aso. Nagtiwala siya rito. Hindi pa naman siya nalalagay sa panganib. Posible din kasing hindi nito inuulat

ang mga nasabi ni Sarah sa mga tunay nitong amo. Kung iyon ang kaso, ibig sabihin ay nakumbinsi ni Sarah si Two-ny na hindi lang niya kakampi ang katotohanan, kakampi din niya ang mabuti at tama.

Pero may isa pang posibilidad, maaaring naiulat na nga ni Two-ny ang lahat ng nasabi ni Sarah, pero meron pa rin itong hinahanap na hindi pa naibibigay ni Sarah. Ito siguro ang susi sa lahat. Alin kaya ito? Ang katotohanan, alam ni Sarah, ay hindi iisang bagay, kundi sala-salabat. Para itong sangang-daan, hindi, para itong bahay ng gagamba. Magkakakonekta ang lahat. Galawin mo ang isang bahagi, gagalaw din ang isa pa.

Ano si Two-ny, ano si Sarah? Gagamba ba si Sarah, at nabihag na niya ang katapatan ng kaniyang aso? O si Sarah ba ang langaw, galaw pa rin nang galaw, iyon pala'y binabalot na ng sapot, malapit nang kainin, at tunawin gamit ang asido?

Kailangan niyang paaminin ang kaniyang aso. Ito lamang ang paraan. Marami siyang teknik na nakuha mula sa Internet. Para sa mga tao ang marami dito, pero walang dudang pwede ring gawin isang tao. Hayop din ang tao, nakakaramdam ng sakit, ng takot. Nalulunod din ito, napapakislod ng kuryente.

Kailangan niya itong paaminin. Kung tapat ito, hihingi siya ng patawad. Hindi siya dapat nagduda. Pero kung taksil ito? Marunong siyang magluto, at hindi naman mahirap imbetahan ang kaniyang mga kasama na sa bahay naman nila mag-inuman.